

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Departement van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT

GRAAD 12

SEPTEMBER 2024

BESIGHEIDSTUDIES V1

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe.

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.

AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.

2. Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.

Let daarop dat SLEGS die antwoorde op die eerste TWEE vrae gekies in AFDELING B en die antwoorde op die EERSTE vraag gekies in AFDELING C nagesien sal word.

3. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genommer is NIE.
4. Behalwe waar daar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne geskryf word.
5. Gebruik die puntetoekenning en aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
6. Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydstoekenning wanneer jy elke vraag beantwoord.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
A: Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND	1	30	20
B: DRIE direkte/indirekte tipe vrae KEUSE: (Beantwoord enige TWEE.)	2	40	70
	3	40	
	4	40	
C: TWEE opsteltipe vrae KEUSE: (Beantwoord enige EEN.)	5	40	30
	6	40	
TOTAAL		150	120

7. Begin die antwoord van ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, byvoorbeeld VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy, ens.
8. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
9. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.6 D.

1.1.1 Hierdie Wet verseker dat transformasie in die werkplek deur die implementering van regstellende aksie plaasvind.

- A Wet op Vaardigheidsontwikkeling (WVO), 1998 (Wet 97 van 1998)
- B Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV), 1995 (Wet 66 van 1995)
- C Wet op Gelyke Indiensneming (WGI), 1998 (Wet 55 van 1998)
- D Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997)

1.1.2 Villa Vervoer is in die ... sektor bedrywig, omdat hulle grondstowwe aan ABC vervaardigers aflewer.

- A ekonomiese
- B primêre
- C sekondêre
- D tersiêre

1.1.3 Jimmy Motoronderdele het die ... -integrasie strategie gebruik toe hulle Sky Motoronderdeelvervaardigers gekoop het.

- A intensiewe
- B horisontale
- C terugwaartse
- D voorwaartse

1.1.4 Menzi (Edms.) Bpk. gebruik die ... prosedure wanneer hulle onderhoude voer om die mees geskikte kandidaat te identifiseer.

- A keurings-
- B induksie-
- C werwings-
- D plasing-

1.1.5 Hierdie funksie is verantwoordelik om te verseker dat produkte aan die klante se vereistes voldoen deur veilig, betroubaar en duursaam te wees.

- A Bemarking
- B Finansiële
- C Aankope
- D Produksie

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

bestuur; openbare betrekkinge; siekte-; stukwerk; SSGB; tydverwante; gesinsverantwoordelikhede; finansiële; PESTWO; beheer

- 1.2.1 'n Werknemer kwalifiseer vir ... verlof van drie dae as sy/haar kind siek is.
- 1.2.2 Frank se Vrugte het 'n ...-analise opgestel toe hulle hul interne omgewing ondersoek het.
- 1.2.3 Goldie Juwele gebruik die ... salarisvasstellingsmetode wanneer hulle hulle werknemers per ontwerp voltooi, betaal.
- 1.2.4 Tasco Bpk. gebruik gehalte ... om te verseker dat die voltooide produk die verlangde standaard bereik.
- 1.2.5 Die ... funksie is verantwoordelik vir die implementering van volhoubare Korporatiewe Maatskaplike Investeringsprogramme.
- (5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing in KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.3.6 K.

KOLOM A		KOLOM B	
1.3.1	Swart Ekonomiese Bemagtiging	A	poog om die behoeftes van klante te bevredig en om besigheidsprosesse te verbeter
1.3.2	Markontwikkeling	B	die indiensnemingskontrak word as gevolg van wangedrag beëindig
1.3.3	Aftrede	C	herstruktureer die produkreeks deur nuwe produkte by te voeg
1.3.4	Posspesifikasie	D	bevoordeel alle voorheen benadeelde mense in die ekonomie
1.3.5	Totale Gehaltebeheer (TGB)	E	poog om duursame produkte te produseer om 'n spesifieke behoefte in die mark te bevredig
		F	herstruktureer die verskillende prysbeleide om vir klante van alle inkomstevlakke voorsiening te maak
		G	beskryf die pligte en verantwoordelikhede van 'n spesifieke pos
		H	die indiensnemingskontrak word as gevolg van ouderdom beëindig
		I	bevoordeel slegs 'n paar voorheen benadeelde persone in die ekonomie
		J	beskryf die minimum aanvaarbare persoonlike vaardighede benodig vir 'n pos

(5 x 2) (10)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord ENIGE TWEE vrae in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 2: BESIGHEIDSOMGEWINGS

- 2.1 Noem VIER verbruikersregte volgens die Wet op Verbruikersbeskerming (WVB), 2008 (Wet 68 van 2008). (4)
- 2.2 Beskryf kortliks die rol van SOOO's ter ondersteuning van die Wet op Vaardighedsontwikkeling (WVO), 1998 (Wet 97 van 1998). (6)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

PITTS MOTORONDERDELE (PM)

Pitts Motoronderdele spesialiseer in die verkoop van generiese motoronderdele in die Oos-Kaap. Hulle besef dat hulle besigheid in die moeilikheid is as gevolg van 'n afname in verkope. Hulle het sommige van hulle werknemers se dienskontrakte beëindig. PM weet dat hulle ook ander defensiewe strategieë in die toekoms kan implementeer.

- 2.3.1 Identifiseer die tipe defensiewe strategie wat deur PM in die scenario hierbo gebruik word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal. (3)
- 2.3.2 Verduidelik EEN ander defensiewe strategie. (3)
- 2.4 Bespreek die regte van werknemers volgens die Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV), 1995 (Wet 66 van 1995). (4)
- 2.5 Gee besighede raad oor die toepassing van die bedreiging/hindernisse van nuwe toetreders tot die mark as 'n krag van Porter se Vyf Kragte-model om hulle posisie in die mark te analiseer. (4)
- 2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

CHEETAH BANK (CB)

Cheetah Bank verskaf geld-verwante dienste aan hulle kliënte. Hulle laat kliënte toe om geld te deponeer en om geld te leen. Hulle is by die Nasionale Kredietreguleerder geregistreer. Cheetah Bank gee altyd aan hulle kliënte die redes waarom hulle krediet geweier is. CB lei ook hulle werknemers in terme van hul vereistes teenoor FICA op.

- 2.6.1 Haal TWEE maniere uit die scenario hierbo aan waarop CB aan die Nasionale Kredietwet (NKW), 2005 (Wet 34 van 2005) voldoen. (2)
- 2.6.2 Bespreek die positiewe impak van die Nasionale Kredietwet op besighede. (4)

- 2.7 Verduidelik die stappe in strategie-evaluering. (6)
- 2.8 Beveel maniere aan waarop besighede die uitdagings wat die sosiale faktore van die PESTWO-analise faktor inhou, kan hanteer. (4)
- [40]**

VRAAG 3: BESIGHEIDSBEDRYWIGHED

- 3.1 Noem enige DRIE aspekte wat in 'n indiensnemingskontrak ingesluit moet word. (3)
- 3.2 Beskryf kortliks die rol van die onderhoudvoerder voor die onderhoud. (6)
- 3.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

ROYAL LOGITIEK (RL)

Royal Logistieke (RL) het vakante poste vir 'n kassier en 'n pakhuisbestuurder. RL het 'n posontleding gedoen en 'n advertensie ontwerp. Die besigheid het die vakante poste op sosiale media geadverteer.

- 3.3.1 Identifiseer die tipe werwing wat deur RL in die scenario hierbo gebruik. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario aan te haal. (3)
- 3.3.2 Evalueer die impak van die tipe werwing wat in VRAAG 3.3.1 geïdentifiseer is op besighede. (4)
- 3.4 Bespreek die verband tussen salarisvasstelling en die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV). (4)
- 3.5 Brei uit oor die betekenis van *gehalteprestasie*. (4)
- 3.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

EXCELA TREKDIENTE (ET)

Excelsa Trekdienste (ET) spesialiseer in die vervoer van meubels in die Oos-Kaap. ET gebruik data om die resultate van die verandering in prosesse te evalueer. Met behulp van gehaltesirkels, verseker hulle dat hulle gehalte dienste aan hulle klante lewer.

- 3.6.1 Noem die stap van die BDKH-siklus wat deur ET in die scenario hierbo gebruik word. (2)
- 3.6.2 Verduidelik die rol van gehaltesirkels as deel van die deurlopende verbetering van prosesse en stelsels. (4)
- 3.7 Bespreek die gehalte-aanwysers van die bemarkingsfunksie. (6)
- 3.8 Beveel maniere aan waarop totale gehaltebeheer (TGB) die koste van gehalte kan verminder. (4)

[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE**BESIGHEIDSOMGEWINGS**

- 4.1 Noem enige VIER pilare van die Breëbasis-Swart Ekonomiese Bemagtiging (BBSEB), 2003 (Wet 53 van 2003). (4)
- 4.2 Beskryf kortliks die voordele van diversifikasie-strategieë. (6)
- 4.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

SIPHO SE TUINDIENSTE (ST)

Sipho se Tuindienste lewer tuindienste aan huishoudelike en kommersiële kliënte. Hulle sukkel om 'n betroubare verskaffer van masjinerie, wat hulle benodig, te kry. Werknemers is dikwels laat vir werk. 'n Afname in kliënte se inkomstevlakke lei tot laer winsgewendheid.

- 4.3.1 Haal TWEE uitdagings vir ST uit die scenario hierbo aan. (2)
- 4.3.2 Klassifiseer die TWEE uitdagings aangehaal in VRAAG 4.3.1 volgens die besigheidsomgewings. (2)
- 4.3.3 Noem die mate van beheer wat ST het oor die besigheidsomgewings in VRAAG 4.3.2 geklassifiseer. (2)

Gebruik die tabel hieronder as 'n GIDS om VRAAG 4.3.1 tot 4.3.3 te beantwoord.

UITDAGINGS (4.3.1)	BESIGHEIDS- OMGEWINGS (4.3.2)	MATE VAN BEHEER (4.3.3)
1.		
2.		

- 4.4 Stel maniere voor waarop besighede aan die Wysigingswet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en -siektes (WVBS/COIDA), 1997 (Wet 61 van 1997) kan voldoen. (4)

BESIGHEIDSBEDRYWIGHED

- 4.5 Beskryf kortliks die plasingprosedure. (4)
- 4.6 Verduidelik die Werkloosheidsversekeringsfonds (WVF) as 'n verpligte voordeel wat deur die wet vereis word. (6)
- 4.7 Identifiseer die totale gehaltebeheerelement (TGB) wat deur Suzie Vervaardigers (SV) in ELKEEN van die stellings hieronder toegepas word:
- 4.7.1 SM verseker dat opleidingsprogramme relevant is om klante-tevredenheid te verseker (2)
- 4.7.2 SM kan dit bekostig om gehalte grondstowwe en toerusting te koop (2)

- 4.8 Adviseer besighede oor die impak van monitering en evaluering van
gehalteprosesse, as 'n TGB-element, op groot besighede. (6)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord ENIGE EEN vraag in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies duidelik aan.
Die antwoord op die vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv.
VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 5: BESIGHEIDSOMGEWINGS (WETGEWING)

Die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997, (Wet 75 van 1997) is ingestel om regverdige arbeidspraktyke in die werkplek te verseker. Die bepalings van die WBDV beskerm werknemers en verskaf riglyne aan werkgevers hoe om aan die Wet te voldoen. Voldoening aan die Wet kan tot voordeel van die besigheid wees en strawwe kan vermy word.

Skryf 'n opstel oor die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997).

- Beskryf kortliks die doel van die Wet op Basiese Diensvoorwaardes.
- Verduidelik die volgende bepalings van die WBDV:
 - Regulering van werkstyd
 - Die verbod op indiensneming van kinders en dwangarbeid
- Bespreek die impak van die WBDV op besighede.
- Gee besighede raad oor die strafmaatreëls vir nie-nakoming van die WBDV. [40]

VRAAG 6: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (MENSLIKE HULPBRONNE)

Besighede gebruik induksieprosesse deur nuut aangestelde werknemers op te lei. Induksieprogramme verseker dat nuwe werknemers bewus is van die organisatoriese kultuur en verwagtinge. Baie besighede bied byvoordele aan hulle werknemers en verseker dat die indiensnemingskontrak aan die regsvereistes voldoen.

Skryf 'n opstel oor menslike hulpbronne waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die doel van induksie.
- Verduidelik die voordele van induksie vir besighede.
- Bespreek die impak van byvoordele vir besighede.
- Gee besighede raad oor die regsvereistes van 'n indiensnemingskontrak. [40]

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150